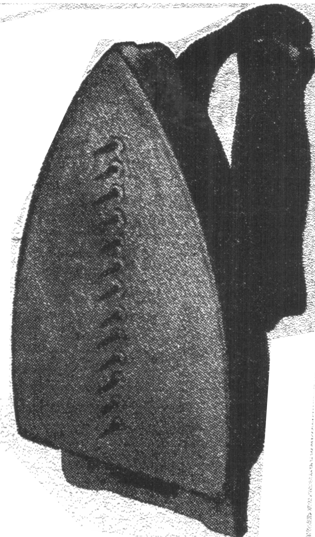

Man Ray
Dárek
1963

SURREALISTICKÉ DEFENESTRACE

EFEMERIDY (NAROZENÍ)

1879 — FRANCIS PICABIA
1881 — PABLO PICASSO
1887 — HANS ARP
MARCEL DUCHAMP
1888 — GIORGIO DE CHIRICO
1890 — MAN RAY
1891 — MAX ERNST
1893 — JOAN MIRÓ
1895 — PAUL ELUARD
1896 — ANDRÉ BRETON
TRISTAN TZARA
ANTONIN ARTAUD
ANDRÉ MASSON
1897 — PHILIPPE SOUPAULT
LOUIS ARAGON
GEORGES BATAILLE
PAUL DELVAUX
1898 — RENÉ MAGRITTE
1899 — BENJAMIN PÉRET
1900 — RENÉ CREVEL
ROBERT DESNOS
JACQUES PRÉVERT
LUIS BUÑUEL
YVES TANGUY
1901 — ALBERTO GIACOMETTI
MICHEL LEIRIS
1902 — MALCOLM DE CHAZAL
WIFREDO LAM
HANS BELLMER
1903 — RAYMOND QUENEAU
VICTOR BRAUNER
E. L. T. MESENS
1904 — SALVADOR DALI
1905 — JACQUES BARON
1906 — FERDINAND ALQUIÉ
OSCAR DOMINGUEZ
1907 — WOLFGANG PAALEN
MAURICE HENRY
RENÉ CHAR
1909 — JULIEN GRACQ
ANDRÉ PIEYRE MANDIARGUES
1910 — JACQUES HÉROLD
GEORGES SCHÉHADÉ
PIERRE UNIK

Eliphas Levi, Velký stavitel Všehomíra

PRVNÍ UPOZORNĚNÍ

Rozhodnutí Světové literatury poskytnout letos surrealismu stejnou příležitost, jaké se v loňském ročníku dostalo dadaismu, neobešlo se bez problémů.

Především zkušenost, že Dada je víc než čtyřicet let nebožtíkem a že všichni dřívější výtržníci s ním zacházejí ohleduplně jako s historickou památkou, neplatí v případě surrealistického hnutí. Zdá se, že aspoň pro některé neopatrné a na své zlozvyky hrdé lidi je živé až příliš. Kromě toho existuje v oblasti informací téměř protichůdná situace. Zatímco do Kunderova *Dada panorámatu* byli čeští čtenáři do věci uvedeni téměř výhradně médiem několika Teigových knížek a autentické materiály jim chyběly docela, byl na tom surrealismus přece jen líp. Jeho dosavadní bibliografie obsahuje poměrně slušný počet údajů: čtyři knihy Bretonovy, knižní vydání poezie Desnosovy, Eluardovy, Prévertovy, Pazovy, prózy Crevelovy a Aragonovy (*Pařížský venkovan*), monografie Maxe Ernsta, jednotlivé texty a dokumenty v poetistických a surrealistických sbornících a letácích. Dokonce oba Bretonovy *Manifesty surrealismu* byly otištěny v nezkráceném znění (první v knize M. de Micheliho *Umělecké avantgardy dvacátého století*, 1964; a druhý už v Nezvalově *Zvěrokruhu* v roce 1930). Předválečné editorské zásluhy Nezvalovy jsou v nejednom směru nedocenitelné.

Ani podíl samotné Světové literatury není právě zanedbatelný. Pro snazší čtenářskou orientaci uveďme aspoň několik, i pro naše dnešní záměry důležitých příkladů: v roce 1958 otiskla ve dvou číslech (4, 5) řadu důležitých dokumentů, v roce 1965 malou básnickou antologii (1) a *Dopisy z války* Jacquesa Vachéa a konečně v roce 1966 velký výbor z básnické tvorby André Bretona (2)...

Nesmíme zapomenout ani na chystaná vydání několika publikací základního významu: v Odeonu připravují na rok 1968 soubor Bretonových děl v jednom svazku. Obsáhne *Básně*, *Nadju*, *Spojité nádoby*, *Šílenou lásku*, *Arkánum 17*, *Manifesty*. Dále postupně vyjdou básnické sbírky Tristana Tzary, Aimého Césaira, Louise Aragona, Roberta Desnose, Paula Eluarda, Benjamina Péreta. V roce 1967 ještě *Výtvarné projevy surrealismu* od Vratislava Effenbergra, monografie M. Duchampa, J. Miróa, M. Henryho, v NČFVU *Dějiny surrealismu* Maurice Nadeaua a *Surrealismus* Vlastimila Fialy, atd. V nakladatelství Československý spisovatel *Magnetická pole* (antologie surrealistické poezie) a knihy Teigovy. Ani předchůdci surrealismu, jako byli kupříkladu Nerval, Jarry, Reverdy, Lautréamont a další, nevyjdou edičně naprázdno.

S těmito okolnostmi *Defenestrace* počítají. Mají jednu povinnost: nic neopakovat a jen výjimečně čerpat z chystaných publikací. Mají ctižádost rozšířit starou i novou bibliografii francouzského surrealismu. Nemohou se samozřejmě zříci úplně některých dokumentů, které provázejí rozšířenou podobu Nadeauových *Dějin*.

Tyto důvody vedou k neobvykle „nehistorizující“ koncepci šesti zamýšlených informací. *Defenestrace* znamenají i dnes svrhování konvencí a permanentní nastolování ducha protiměšťácké revolty.

O vývoji surrealistické myšlenky uslyší čtenáři z úst nejoprávněnějších. Autenticita těchto „dějin“ je mimo veškerou pochybnost. *Otázky André Bretonovi* jsou rozvrženy na šest pokračování. Zakladatel a hlavní iniciátor surrealismu v nich odpovídá na nejrozmanitější otázky, jež mu v letech 1952—1965 položili inteligentní novináři. Bretonovy odpovědi utvoří jádro surrealistické enklávy ve Světové literatuře 1967. První i druhá jejich část předcházejí vlastním informacím o surrealismu jako hnutí. Zpověď Bretonových básnických začátků však je mimořádně zajímavá a z hlediska dalšího vývoje surrealismu skoro osudová.

Po *Několika básních Benjamina Péreta*, uveřejněných v tomto čísle, budou následovat malé soubory dosud netištěných básnických textů autorů, kteří dokonale charakterizují tento druh surrealistického projevu. Péretovy básně osvětlují blesky svobodné imaginace a anarchisticky nesmlouvavého myšlení. Jejich dravost má čistotu horských potoků a horolezcům nepřístupných vrcholků.

Oddíl *Dokumentů*, na něž je surrealismus jako každé životaschopné skupinové hnutí tak bohaté, bude zpočátku postupovat v čase rychleji než Bretonovy odpovědi, neboť uvedené bibliografické údaje narušují naše synchronizační snahy.

Defenestrace samozřejmě zahrnou do svého neschematického rozvrhu další surrealistické projevy: pamflety, eseje, články, studie, prózy...

Celá enkláva pak bude, jako strom listy, obalena výtvarnými projevy nějakým způsobem se vážícími k obsahu čísla.

Smyslem *Defenestrací* není nic jiného než přispět k obecnějšímu poznání, že křižovatka marxismu a surrealismu ve třicátých letech byla (historicky nazíráno) oboustranně mnohem rozlehlejší a plodnější, než se zdá a chce vidět po tolika letech nesmiřitelné roztržky. Tato skutečnost je příliš často z obou stran zamlčována a kompenzována vzpomínkami na mládí, kdy jsme byli všichni dohromady krásní.

Srovnáme-li *spravedlivě* (a v Čechách se tomu nemůžeme vyhnout, nechceme-li invalidizovat Vítězslava Nezvala, Konstantina Biebla, Karla Teiga, Jindřicha Štyrského, Toyen a další) světové názory, politická stanoviska a deformované postoje a myšlenkové a umělecké přínosy existencialistů a surrealistů, které z obou hnutí bylo a je (po odečtení minulých nespravedlností na obou stranách) marxismu opravdu blíž?

JAN ŘEZÁČ

Luffi Ozkök,
André Breton — 1965

OTÁZKY ANDRÉ BRETONOVI

ANDRÉ PARINAUD:
Kdy se u vás, André Bretone, projevily první náznaky nové senzibility, která ohlašovala surrealismus? Co je předcházelo?

Jak bych začal . . . víte, je dost těžké vystopovat běh vlastní senzibility. Člověk vidí docela dobře, čím se stal, které události ho v průběhu života poznamenaly, ale to, co mohlo tyto události ovlivnit, to „něco" nám stále uniká a zůstává více méně zahaleno tajemstvím. Jak zjistili někteří okultisté, k uskutečnění jistých chemických procesů je zapotřebí světla nebo ohně, a přece formule znázorňující tyto reakce opomíjí tento oheň nebo toto světlo, bez nichž by k reakci vůbec nemohlo dojít. Je tu zřetelná mezera. A se senzibilitou je to myslím podobné.

Nepochybně. Ale co způsobilo, že jste byl vnímavý k novým vlnám? Co vás přivedlo napřed ke psaní a potom k tomu, že jste se definoval jako surrealista?

To by snad mohla vysvětlit jedině psychoanalýza, kdyby spustila své sondy hluboko do mého dětství. Abych vám odpověděl, musím si vybavit sám sebe mnohem později, řekněme ke konci jinošství, tedy v okamžiku, kdy už jsem si byl vědom jistého množství svých zálib nebo naopak averzí. Tento okamžik bychom mohli položit do roku 1913.

1913 . . . to vám bylo sedmnáct let. Tehdy jste tuším chodil do kursů P. C. N. (= první státní zkouška z fyziky, chemie a přírodopisu), které vás měly připravit k lékařskému povolání.

Ano, ale musím přiznat, že to bylo zhola jen a jen alibi. Mé touhy ve skutečnosti míří jinam. Má fyzická přítomnost v lavicích posluchárny nebo u laboratorních stolků zdaleka nepředpokládá i přítomnost duševní. Avšak démon, který mě v té době posedá, naprosto není démon „literární": Nehořím touhou psát, udělat si, jak se říká, „jméno v literárním světě". Jsem v tom věku zmítán nejasným voláním, pociťuji uprostřed školních stěn neurčitou chuť na všecko, co se děje venku, tam, kde jsem nucen nebýt, s vážnou podvědomou myšlenkou, že právě tam, v náhodě ulic, se má odehrát něco, co má ke mně skutečný vztah, co se mě týká, výhradně mne, něco, co je hluboko spjato s mým osudem. Je dost nesnadné to vysvětlit.

Přesto se o to pokusme. Zdá se mi totiž, že tento sklon cítit a jednat určitým způsobem není příznačný jen pro vás, nýbrž že později zakotví v surrealismu, a že takový intelektuální postoj má, odvážil bych se říci, historický význam . . .

V roce 1913 jsem znal z Rimbauda jen několik básní z antologie. V té době ještě nemám tušení o jeho pověstné poučce o nepřijímání. „Ruka s pérem se vyrovná ruce s pluhem. Jaké století rukou! Má ruka nebude nikdy k ničemu." Můj odpor ke všem „kariérám" není o nic menší, povolání profesionálního spisovatele v to počítajíc. „Hrozím se všech zaměstnání," trval na svém Rimbaud . . .

A co v té době našlo ve vašich očích milost?

To, co poezie a umění mohou vydat nejvzácnějšího (rok předtím Mallarmé, Huysmans, Gustave Moreau). Nedovedete si představit, jak mi záleželo na tom, abych se seznámil s těmi, kteří tehdy prodlužovali tuto tradici. První, koho jsem osobně poznal, byl Jean Royère. „Má poezie," říkával, „je záhadná jako lilie," a skutečně, tato nádherně hermetická poezie ve mně ještě dnes rozeznívá ozvěnu. Jean Royère řídil tenkrát krásnou revui Falanga, která uveřejnila mé první verše, zejména sonet věnovaný Paulu Valérymu a poctu Francisi Viélé-Griffinovi.

Vaše prohlášení jsou o to zajímavější, že jak víme, surrealismus nebyl k symbolismu nijak něžný, a vy sám jste tedy zavrhl to, co jste předtím zbožňoval!

Ne tak docela. Vážím si toho, že v té době literární svědomí ani zdaleka neklesło tak hluboko jako dnes. Existovala alespoň chráněná území, o nichž se dá říci, že se na nich pěstoval kult výrazu bez dvojsmyslnosti. Tehdejší revue, jako například Vers et prose, kterou řídil Paul Fort, mohla, aniž v tom bylo něco nepravého, nést podtitulek „obhajoba a výklad vysoké literatury a lyrismu prózou a veršem." Širokému publiku to ovšem bylo nepřístupné, ale důležité je, že slib byl dodržován. Dnešní kritika je k symbolismu velmi nespravedlivá. Říkáte mi, že surrealismus se nijak nesnažil ocenit jeho hodnoty. Historicky bylo nevyhnutelné, aby stál proti němu v opozici, ale kritika se jím neměla dát ovlivnit. Jejím úkolem bylo znovu vytáhnout a nasadit hnací řemen.

Co bylo příkladného u těch básníků a spisovatelů, kteří byli tehdy v zralém věku a jejichž většina se nějakých pětadvacet let předtím scházela na Mallarméových Útercích, tuším, v malém salónku v Římské ulici?

S odstupem se mi zdá, že to byl jejich nesmlouvavý postoj. Opakuji ještě jednou, nade všecko si cenili kvality, ušlechtilosti výrazu. Je ovšem pravda, že krása, kterou opěvovali, není totožná s krásou naší a že i v době, do níž se teď v duchu přenáším, začínala připomínat ženu v závoji, která se ztrácí v dálce. Nicméně díky jim zůstal zachován souhrn hodnot a zaštítěn proti jakémukoli pošpinění. Už jen to samo by mělo stačit k tomu, abychom ještě dnes před nimi smekli (jenže my už nenosíme klobouky . . .)

Musíme uznat, že ta doba nebyla ani zdaleka tak drsná jako epocha, která měla následovat. Avšak nová generace už symbolisty vytlačovala, protože během předchozích čtyř let začali se hlučně prosazovat kubisté a futuristé, a právě toho roku, 1913, vyšlo tak základní dílo, jako jsou Alkoholy Guillauma Apollinaira. Byl jste tím vším také už „vyburcován"?

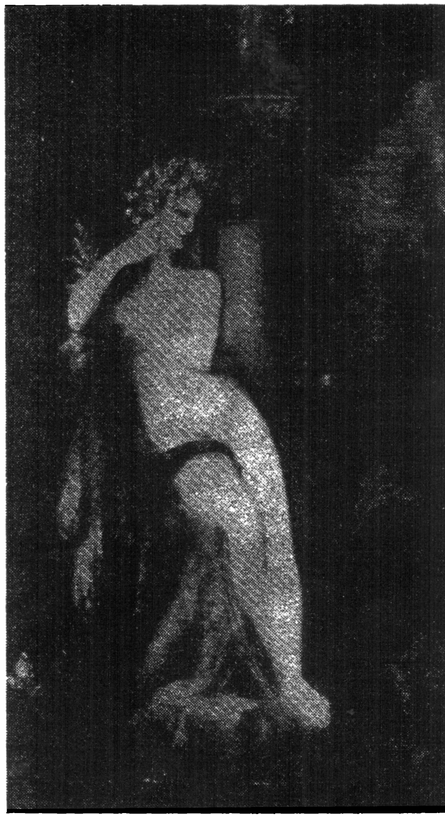
Jen velmi nepatrně: Ve stínu, který se šířil kolem nich, ale který měli tak rádi a který se k nim výborně hodil, jsem choval úctu — to slovo není příliš silné — k těm velkým svědkům revoluční epochy, kteří v ničem neslevili a bez hořkosti se dívali na posměšný postoj, jaký k nim zaujímala oficiální kritika. Dá se po pravdě říci, že stáli nad tím. Co se mne týče, znovu a znovu jsem byl nadšen některými z jejich básní nebo určitými jejich stránkami, a jestliže se stalo, že se na několik let odmlčeli, jak bych to řekl, mělo pro mne jejich mlčení stejnou cenu jako jejich hlas. Je dobré vyslovit to dnes, kdy mládež neodpouští starším jejich věčné tíhnutí vpřed, nelíbí se jí, že se při každé příležitosti pletou do věcí, bere si za záminku, že někteří ze starších lidí jsou příliš angažováni, když by nade vši pochybnost mělo být spíš na ní — na mládeži —, aby se pletla do všeho.

Snad je to tím, že už dobře neznáme hodnotu ticha, které pro vás bylo tak drahocenné . . .

Snad. Mně se zdá, že ti, jejichž některé akcenty mě dojaly a navždy prosákly svou vůní, mi dali drahocenný dar. Vážnost v mých očích jim jednou provždy zajistila skutečnost, že byli vlastně jediní, kdo mě obdarovali — aniž mě znali, a ve světě, který mi už tehdy připadal podivně bezbranný. Jestliže jsem od nich ještě něco očekával, tedy nejspíš to, aby se mi ozvali, mně osobně, a odpověděli mi na dopis nebo svolili k vyžádané schůzce. V jistých dnech mi na ničem nezáleželo tolik jako na tom, abych získal jedno nebo druhé třeba od Viélé-Griffina, od Reného Ghila, Saint-Pol-Rouxe nebo Valéryho. Bylo to, jako by se se mnou podělili o kousek svého tajemství; to se tím ovšem

Gustave Moreau, Jupiter a Semela

Gustave Moreau, Víla s Nohy

nijak nezmenšilo, naopak. Už dávno se nepíší dopisy takovým tónem, jako byl jejich, a kdyby byl někdo v pokušení tak učinit, jistě by se přemohl. Nastolil se v tom ohledu jistý druh cudnosti: vnést sem dnes zrnko věčnosti, sebedrobnější uprostřed lapidární formulace, připadalo by nám stejně nevhodné jako při telefonování...

Co vás přimělo k tomu, že jste navázal styky právě s těmito básníky místo s jinými, kteří usilovali o totéž co vy?

Z mé strany to byl skutečně uvážený výběr. Viélé-Griffin, dnes velmi nespravedlivě zapomenutý, byl považován uvnitř symbolistických a postsymbolistických kroužků za mistra. Pro mne byl mužem, který stvořil sbírku „Au fin parler de France". Jeho verš je nejprosluněnější z veršů té doby, nejprchavější. Rozsáhlá freska Yeldisova jízda **se vrací k tématu** Písně mořských dobrodruhů **od Victora Huga a obnovuje je, obracejíc je zároveň k vnitřnímu světu. (Jak velké bylo mé překvapení, když jsem při své první návštěvě u Viélé-Griffina v jeho luxusním bytě na Passyském nábřeží objevil na psacím stole bystu Victora Huga.) Sbírka třiadvaceti básní** La Partenza, **napsaná na rozloučenou s krásným sklonem života, je mistrovským dílem básnické erupce a uměřenosti zároveň. A co ještě dodat? Viélé-Griffin se jako jediný z těch dvou nebo tří velkých z roku 1885 držel stranou veřejných poct, vyhýbal se okázalosti. Viděl jsem v něm protilék proti takovému Henrimu de Régnier.**

A René Ghil?

Měl jsem ho rád způsobem, který bych označil za převratnější, a také za vzdálenější. Jeho díla, tak podivně nazvaná Mluviti o krvích, Mluviti co nejlépe **a tak podobně, jejichž četba — čteme-li je očima — tak těžko zprostředkuje smysl, třeba jen částečný (a díváme-li se na to z hlediska jistých autorových pseudovědeckých prací, je to snad dokonce lepší), tato díla mě ponořovala do jakési slovesné noci, vytečkované jen řídkými jiskrami, která mě zároveň odpuzovala i přitahovala. Dají-li se slova „nejasný" a „těžko pochopitelný" použít také na řeč, je to na jeho řeč. A přece, když se Ghilovy básně**

vzdouvaly nad sálem (při jednom z těch „básnických matiné", která se tehdy pořádala), dominoval jejich hudební obsah nade vším ostatním. Ghil byl tehdy, snad ještě se Saint-Pol-Rouxem, jehož jsem měl poznat až později, nejhanobenějším symbolistickým básníkem. A zraňovalo mě, že kritika pro něho ani nadále neměla než sarkasmus a urážky, zatímco on si navzdory a proti všemu udržoval svou — jak říkal — „vůli" dělat „nesnadné a posvátné umění".

Ten rok 1913 ohraničuje tak trochu jako šňůra třásní stín, který mohla vrhat pyramida devatenáctého století na pyramidu století dvacátého, jež se teprve začínala stavět. Je pravda, že od příštího roku jsme měli zažít pěkné věci! Ale zatím bylo pokusné pole volné (dvaačtyřicet let míru, relativní prosperita, trvalá iluze pokroku.)

Přesto se na intelektuální rovině budou pozdější svědectví snažit dokázat, že bylo všecko vzhůru nohama.

Zajímalo by nás vědět, zda ve vašich očích existoval na přechodu z jednoho století do druhého alespoň jediný muž schopný zajistit spojení?

Ano, ovšem, jmenoval se Paul Valéry a byl jediný svého druhu. Dlouho byl pro mne velkou záhadou. Znal jsem z něho skoro nazpaměť Večer s panem Testem, který vyšel v roce 1896, tedy v roce, kdy jsem se narodil, v revui Le Centaure, k jejímž zakladatelům patřil. Neustále jsem si toto dílo vynášel do nebes, až to dostoupilo takového stupně, že se mi v určitých chvílích zdálo, že postava pana Testa vystupuje ze svého rámce — Valéryho novely — a přichází ke mně, aby po mém boku přemílala své trpké nářky. Pan Teste zůstává pro mne ještě dnes — nastávají někdy okolnosti, kdy ho slyším bručet jako málokoho — postavou, jíž dávám za pravdu. Podle mého názoru v něm Valéry dosáhl vrcholné formulace: bytost, kterou stvořil (alespoň se to domnívám), se opravdu pohnula a vykročila mi vstříc.

Byl jste stejně citlivý k jeho starším básním

V každém případě jinak. Ale je pravděpodobné, že na mého ducha působily stejně výpustkami jako pastmi. Vyskytovaly se zřídka, v nedostupných revuích, a bylo tedy nesnadné je shromáždit. Ale nikdy, kdykoli jsem se dotkl některé z nich, nepodařilo se mi vyčerpat z ní všechno tajemství nebo žal. Mají příliš kluzký svah snění, ostatně často erotického. Mám na mysli například báseň Anna, když jsem ji četl poprvé, a vlastně i později:

Anna která se mísí s bledým prostěradlem nechává
Spící vlasy na očích stěží otevřených
Položit měkce roztažené vláčné paže
Na bezbarvou kůži odkrytého břicha...

Je nepochybné, že jsem při četbě Valéryho načichl, v duševním smyslu, čímsi nebezpečným.

Přispívalo mlčení, které tak dlouho zachovával, ve vašich očích k jeho přitažlivosti?

Činilo mi ho na dálku ještě uhrančivějším... Když sám sobě uložil takové omezení, zdálo se, že se opravdu definitivně rozloučil s literárním životem. Celých patnáct let pak už nic neuveřejnil. Říkalo se, že se cele oddal bádání za hranicemi poezie, na němž měla patrně velký podíl matematika. Velmi mě lákalo — ač mě to zároveň i příjemně mátlo — dohadovat se, že více méně vychází z imperativů pana Testa. Soudil jsem, že ve Valérym pan Teste navždy nabyl vrchu nad básníkem, a dokonce i nad „Milovníkem poezie" jak se kdysi sám nazval. V mých očích přispívalo k tomu i kouzlo prýštící z mýtu, který, jak jsme viděli, se utvořil kolem Rimbauda — kouzlo člověka, který se jednoho krásného dne otočí zády ke svému dílu, jako by toto dílo, jakmile dosáhlo určitých vrcholků, do jisté míry odpuzovalo svého tvůrce. Takové chování dodává těmto vrcholkům ráz nepřekročitelnosti, až trochu závratný, a opakuji znovu, dovoluje jim, aby fascinovaly. Harrarské dobrodružství (otázka, kterou klade) vyneslo Rimbaudovi a stále ještě mu přináší značnou část vášnivého zájmu, který k němu pociťujeme. Valéry se tím podle mého názoru postavil do stejného světla jako později Marcel Duchamp.

Mohl byste oživit vzpomínky a evokovat svá setkání s Paulem Valérym?

Vidím se opět, jak k němu jdu poprvé do čísla 40 ve Villejustově ulici, o níž jsem tak málo tušil, že jednou vymění své jméno za jeho. Krásná impresionistická plátna, umístěná kde se dalo, zacláněla zrcadla. Tento muž — on a nikdo jiný —, jehož obličej jsem si stěží mohl vybavit, ještě když jsem stoupal nahoru po schodech, mě přijal s neskonalým půvabem a upřel na mne oči pod poněkud převislými víčky, oči překrásné průhledné modři širého moře. Pamatuji se, že mě napřed uvedl do značných rozpaků, když mi vychvaloval, jaké mám štěstí, že bydlím v Pantinu, který se v jeho představách redukoval na továrny na voňavky v Pařížské ulici. Závidí mi, řekl, že se vyvíjím „uprostřed sukní kokot". Je možné, že si tento obrat zapamatoval z Huysmanse, ale fetišismus byl dosti v jeho stylu. Půvaby a výjimečné prostředky jeho konverzace byly od té doby dostatečně oslavovány. Nejpikantnější na jeho konversaci bylo patrně to, co do ní pronikalo z jeho ducha, „hluboce destruktivního — a dokonce nihilistického", což právem ohromilo T. S. Eliota.

Gustave Moreau, Galatheia

Gustave Moreau, Oidipus a Sfinx

Právě to mu asi postavilo most k surrealismu, most, který v roce 1921 dostal trhliny, není-liž pravda, a který se o několik let později docela zřítil.

Přesně tak, ovšem nedá se popřít, že mě Valéry mnohému naučil. S neúnavnou trpělivostí po celá léta odpovídal na všecky mé otázky. Naučil mě — vynaložil veškerou námahu, jíž bylo třeba, aby mě naučil — být náročný sám k sobě. Vděčím mu také za trvalou starost o to, abych se věnoval některým vědním oborům. Bylo-li učiněno zadost některým základním požadavkům, dovedl ostatně ponechat člověku svobodu. Říkával mi: „Netrvám nijak na tom, abych všude hlásal své myšlenky. Prozelytství je mi proti mysli. Každý vidí, co vidí...“

...A přesto byl mýtus, o němž jsem mluvil, silnější než on. Nic nemohlo překonat mé zklamání, mou deziluzi, když jsem ho viděl, jak najednou protiřečí sám sobě, jak uveřejňuje nové verše a opravuje (ostatně neobratně) staré, jak se snaží — ale marně — vzkřísit pana Testa. Tato teatrální fáze jeho vývoje je mi cizí. Vybral jsem si den, kdy se stal členem Francouzské akademie, abych se zbavil jeho dopisů, po nichž dychtil jeden knihkupec. Je pravda, měl jsem tu slabost, abych si ponechal jejich kopie, ale jejich originály jsem choval dlouho jako oko v hlavě.

Uplynula léta. Předpokládám, že se v nich udály další interferenční úkazy.

Ano, svatyně symbolismu se definitivně sesula. Jiní chodci, více či méně pozoruhodní, více či méně viditelní, měli mezitím čas, aby se objevili, a někteří z nich — ne ti nejmenší —, aby zase zanikli.

Vcelku přinášeli poselství zcela jiného druhu, které si žádalo okamžité zkoušky a angažovalo se dopředu, nikoli už dozadu. Kubismus a futurismus byly významné výbuchy. Jiným výbuchem byla válka. Na koni (jak to měl rád) doby, která je spojuje, jede básnická osobnost pro mne prvořadého významu: Guillaume Apollinaire!

NĚKOLIK BÁSNÍ

BENJAMINA PÉRETA

SPÁTI SPÁTI V KAMENÍ

5

K čemu ty zárodky hvězd v brázdě temných vegetací
K čemu ty pěnivé ruce na svahu pahorků
K čemu to bahno před nocí
K čemu to šumivé slunce vedle mne
K čemu ten neviditelný přelud skal
K čemu ta zvířata dne
otáčí-li se noc ustavičně na jedovatém svahu
a vypařuje-li se hrom písků jako kapka vody na obrazech
tato kapka lásky kterou nikdy nikdo nesejmul
neboť se vypařuje příliš rychle
tak rychle že nikdy není ničím víc než párou
A zmizela-li tato pára z živoucích očí bouře
ale bouře lže jako polévka

K čemu
K čemu vstávat pravou nohou očekává-li tě levá
jako měsíc očekává torpédoborce které nikdy nedohoní
Ach torpédoborče k čemu
K čemu torpédovat vaši houbovitou můru zůstane-li můrou
jako voda zůstává větrem a vítr houbou
K čemu když všechno je jen voda a vítr jako vy a vaše můry
K čemu se spojují můj torpédoborec a má můra
v kapce vody která ustavičně padá pod mou lebku
a nikdy nebude ani jezerem ani potůčkem
neboť je to opak toho co vidím
Krokodýli se procházejí jako královny
a královny žijí s krtky

K čemu
pozdravy mezer které oddělují maso od stromů
hroutí-li se stromy do oceánu podpatků
jako se hroutí mé oči míjí-li poledne

K čemu ten prach výšek
a ty rozkošnické šelesty svítivých čar na nohou dusíku
K čemu ten průchod z jedné tečky na druhou
K čemu ty čáry na dlani a uhlí které skrývají

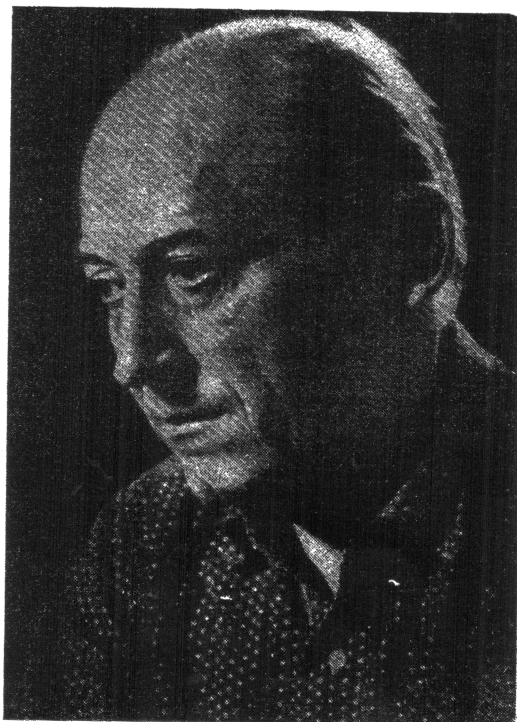
K čemu to dětství kostí
K čemu ty záblesky které mizí na obzoru
K čemu má láska v zmrzlém rohu
K čemu ten zmrzlý roh jenž se nikdy nepřevrhne na mou lásku
protože je okolo tohoto rohu
jako kameny okolo domu

(1927)

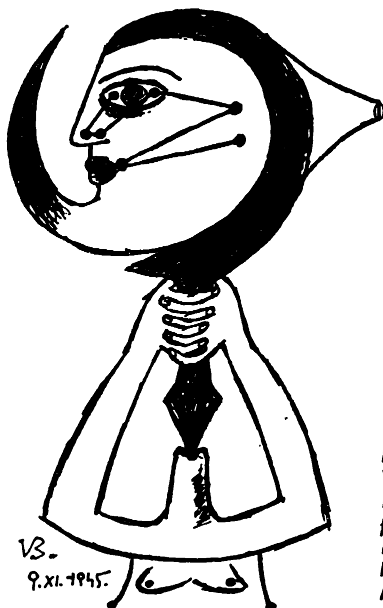
ZÍTŘKU

Ať zhyne pohanka nepřivábí-li
zuby vrabců skřivany
nezakalí-li třpyt bílého vína starodávná zrcadla
nepotáhnou-li tkaničky střevíců za sebou motýly
večer
když déšť padá jako oběšenec
jehož provaz se přetrhl
protože se soused pral se svou ženou
kvůli hodinám které si umínily smát se před
zazvoněním
aby daly najevo svým majitelům že svět se převrátil
že prameny budou zítra pořádat štvanici na lidi
sedíce na mouchách štěnicích nebo mikrobech
rozkošných mikrobech na způsob barometrů
a kvičíce na každém kroku
pro svou obuv roztrhanou jejich dětmi
Neudělá se tím ani tepleji ani chladněji
ale budou pršet drobty chleba
jimiž si budeš třít zadek
jako králíci si třou zadek na Citroenech
z nichž by se dala udělat tak dobrá polévka
pro faráře a generály
kteří zítra zaniknou
zapomenutí do zásuvky s hostiemi
traviči krys
a košťátek která budou vykřikovat
K nám otrávení generálové
K nám pachu ministrův
jehož psi větří na rohu ulic
Ale to nerozřeší problém
přímého spojení Place Blanche
s ulicí Trousse-Nonains
Nebude rozřešen dokud zelené fazole
hněvivě opouštějíce svou lodyhu
se o své vůli neodeberou do kastrolu
který je očekává s úsměvem na rtech
vtíraje si do rukou močku z dýmky
náležející Platonovi nebo Archimedovi
A od té chvíle uvidíme mnoho dřeváků
rozbíjet se na staré špinavé lebce neznámého vojína
a říkat mu
Hej muňko páchneš kozlem

(Za otýpkami roští, 1934)

Benjamin Péret

Kresba Victora Braunera pro Péretovu knížku Main Forte

JANA Z ARCU

Ptáčkové nemají kolečka
zato Ježíš má promrzlé nohy
i svěřil jednou Janě z Arcu
kravinec ověnčený mouchami
vedle kousku shnilého dřeva
na němž se ropuchy cvičily ve skoku
a každá se v letu pojmenovala
Svatý Jan Svatý Pavel Svatý Ludvík Svatá Terezie Svatý Tentononc

Tehdy Jana pochopila že stojí před tváří Boha
a spolkla kravinec jako relikvii
Tu se bůh seskupil na způsob hemeroidů
a všichni psi z Domrémy lízali mu zadek
Ale Jana věděla že bůh v ní prodléval
a říkal jí každý večer
Jsem zde z vůle papeže
a odejdu jen vyprdnutím

I plivl bůh tak daleko že Jana mohla nakopnout
obzor do zadku
Bůh a obzor křičeli

Král Karel VII. honí štěnice pod schodištěm
leč každá rozmačknutá štěnice zplodí dva tisíce vší
a vši královy jsou také Janiny
Její kůže se napíná jako buben aby pojmula ještě více vší
udělá také znamení kříže nad popelnicemi
aby vši tam ukryté ji sledovaly
jako pes stopu
vedoucí ke králi

Král uprchl pronásledován prasaty
které faráři pokropili svěcenou vodou
Pijí ji a posvěcují se
Prasata jdou do Jeruzaléma s křížem v ruce
chtějí cucat Kristovy kosti jako žvýkačku
a král prchá

Jana ho dohoní na veřejném záchodku
a milují se jako moč miluje vlhkou břidlici

Jednoho dne v Remeši spadne shnilé jablko na hlavu královu
Jana mu z něj udělá korunu
požehnanou čtrnácti arcibiskupy s hnilobným zrakem

Mešní konvice mstitelka udeří Janu tu ona je raněná
Král sežere její ňadra a nohy
mající hnusnou chuť nahnilé zeleniny
tu ona je uzdravena

Avšak Angličané ve Francii své vši pěstovali
a anglické vši pobíjely vši francouzské
Jednoho dne pokrývá úbor anglických vší tělo Jany
tu ona je zajata
Příliš dlouho pojídala vši
doufajíc že se jim bude podobat
leč stále ještě zůstávala štěnicí pukající pod kroky oslů
hnusnou štěnicí tak špinavou a tak měkkou
Že ji bylo nutno jednoho večera olejnatého jak Kristus
spálit aby se vši zahřály

Svatá Jano z Arcu patronko štěnic modlete se za Francouze

(*Tenhle chleba nežeru*, *1936*)

Všichni a tolik jiných jimž zbývá už jen jediný den
jen jediný ohňostroj ničící deštivý oblak
kapucínský život toužící po věčnosti
zpěv kamene leštěného pro sluneční paprsek jediného dne
Všichni se shromáždili pod kopulí žaludu velikého jako ztracená planeta
a objímajíce se a vzájemně se roztrhávajíce
zažehli slunce
které nevidí

(*Fragment, 1957*)

dokumenty

PŘEDMLUVA K 1. ČÍSLU LA RÉVOLUTION SURRÉALISTE

V procesu poznání už není co řešit, inteligence už nepřichází v úvahu, jedině sen ponechává člověku všechna jeho práva k svobodě. Smrt nemá díky snu již svůj temný smysl a smysl života se stává lhostejným.

Každého rána, ve všech rodinách, nemají-li nic lepšího na práci, *muži, ženy a děti si vyprávějí své sny. Všichni jsme vydáni na milost snu a musíme se podrobovat jeho moci i ve stavu bdělém. Je to strašlivý tyran v odění zrcadel a blesků. Co je papír a pero, co je to psát, co je poezie před tímto velikánem, svírajícím ve svých svalech svalstvo oblaků? Zajíkáte se před ním jako před hadem, nevnímajíce spadalé listí a osidla ze skla, bojte se o svůj majetek, o svá srdce a o své rozkoše a hledáte ve stínu svých snů všechna početní znaménka, která by vám učinila smrt přirozenější. Jiní — a to jsou proroci — řídí síly noci slepě k budoucnosti, jitřenka promlouvá jejich ústy a uchvácený svět si zděšen blahopřeje. Surrealismus otvírá brány snu všem těm, k nimž je noc macešská. Surrealismus je křižovatkou okouzlení pro spánek, alkohol, nikotin, éther, opium, kokain, morfium; je však také rozbíječem řetězů, při němž nespíme, nepijeme, nekouříme, nepožíváme, nepícháme si injekce a sníme, a rychlost magnetek lamp uvádí do našich mozků zázračnou houbu zbavenou zlata. Ach, kdyby kosti byly nafouklé jako řiditelné vzducholodi, navštívili bychom temnoty Mrtvého moře. Cesta je hlídkou vztyčenou proti větru, který nás objímá a rozechvívá před našimi křehkými zjevy z rubínu. Vy, přichyceni k ozvěnám našich uší jako polyp orloje ke zdi času, můžete si vymýšlet ubohé příběhy, které v nás vzbuzují nedbalý úsměv. Nedáme se již vyrušit, darmo si říkáme:* idea pohybu je především neplodnou ideou,[1]) *a strom rychlosti se nám zjevuje. Mozek se otáčí jako anděl a naše slova jsou olověnými broky, usmrcujícími ptáka. Vy, kterým příroda dala moc otočit vypínačem v pravé poledne a zůstat za deště se sluncem v očích, vaše činy jsou zdarma, naše činy jsou vysněny. Všechno je šepot, shoda, ticho a jiskra uchvacují své vlastní zjevení. Strom obtěžkaný masem, který se zvedá z dláždění, je nadpřirozený jen v našem úžasu, ale ve chvíli, kdy zavíráme oči, očekává své zasvěcení.*

Každý objev, který přetváří přírodu, určení předmětu nebo jevu, je surrealistickým činem. Mezi Napoleonem a bystou frenologů, kteří jej zobrazují, existují všechny bitvy Císařství. Je nám vzdálena myšlenka využívání těchto obrazů a jejich uzpůsobování v tom směru, který by mohl vzbuzovat víru v pokrok. Ať jakkoli se destilací kapalin vytvoří alkohol, mléko anebo svítiplyn, jde jen o pouhé uspokojivé obrazy a vynálezy bez ceny. Přesto, že žádná přeměna nenastala, ten, který píše, ještě neviditelný, bude počítán mezi chybějící. Osamělosti lásky, člověk, který na tobě lehá, dopouští se opakovaného a osudového zločinu. Osamělosti psaní, člověk tě již nepozná marně, tvoje oběti, uchopené soukolím násilných hvězd, povstanou v celé své kráse.

Konstatujeme surrealistickou exaltaci mystiků, vynálezců a věštců, a zůstáváme.

Najdete ostatně v této revui přehledy objevů, módy, života, umění i magie. Móda tam bude zastoupena podle závažnosti bílých hlásek na těle noci, život podle rozdělení na den a parfémy, objevy podle hráčů, umění podle dřeváku, který říká „bouři" zvonům stoletého cedru a magie podle pohybu sfér ve slepých očích.

Automaty se již rozmnožují a sní. V kavárnách se spěšně dožadují psacího náčiní, žilkoví mramoru je grafikou jejich úniku a jejich vozy odjíždějí samy do Boulońského lesa.

Revoluce . . . Revoluce . . . Realismus je prořezáváním stromů, surrealismus je prořezáváním života.

J. A. Boiffard, P. Eluard, R. Vitrac.
(La Révolution surréaliste, č. 1, 1. prosince 1924).

[1]) Berkeley.

DOPIS BUDDHISTICKÝM ŠKOLÁM

Vy, kdož se odříkáte těla, kdož víte, do jaké míry z jeho tělesného bytí a z jeho nesmyslného pohybu nalézá duše absolutní slovo, novou řeč, niternou zemi, vy, kdož víte, jak lze obracet svou myšlenku a jak se duch může zachraňovat sám před sebou, vy, kdož jste uvnitř sebe, jejichž duch není již v oblasti těla, zde jsou ruce, pro něž uchopit

není vším, mozky vidoucí dále než na les střech, květenství průčelí, národ kol, a na činnost ohně a mramoru. Ať postupuje tento železný národ, ať postupují slova, psaná rychlostí světla, ať pohlaví se k sobě přibližují silou dělových kulí. Co se tím změní na cestách duše, co na záchvěvech srdce, co na neuspokojení ducha?

Shoďte proto do vody všechny tyto bělochy, přicházející se svými malými hlavami a spořádanými duchy. Nechť nás teď slyší tito psi, my nemluvíme o starém lidském zlu. Potřeby, kterými trpí náš duch, jsou jiné než ty, které tkví v životě. Trpíme hnilobou, hnilobou rozumu.

Logická Evropa drtí nekonečného ducha mezi kladivy o dvou koncích; otevírá i zavírá ducha. Avšak dnes útisk dostoupil vrcholu; již příliš dlouho jsme trpěli v otěžích. DUCH je větší než duch, proměny života jsou nesčetné. Jako vy, i my odmítáme pokrok: přijďte, zbořte naše domy.

Nechť naši pisálci ještě nějakou dobu pokračují v psaní, naši novináři v štvaní, kritici ve svých oslovstvích, nechť se naši Židé dál přelévají do svých vyděračských kadlubů, nechť naši politikové dál řečňují a právničtí vrazi sedí mírumilovně na svých zločinech. My víme, co je život, Naši spisovatelé, myslitelé, naši doktoři i mazalové se v tom vyznají, jak zkazit život. Ať všichni tito pisálkové po nás slintají ze zvyku anebo z manie, z duševního kleštěnectví nebo z nemohoucnosti dosáhnout odstínů, těch skleněných podpor, těchto otáčivých zemí, kde vysoko položený duch člověka se proměňuje bez konce, myšlenka, kterou jsme zachytili, je nejlepší. Přijďte. Zachraňte nás od těchto larev. Najděte pro nás nové domy.

(*La Révolution surréaliste, č. 3, 1925*).

DEKLARACE Z 27. LEDNA 1925

Vzhledem k falešné interpretaci našeho snažení, stupidně rozšiřované ve veřejnosti,

považujeme za nutné prohlásit k veškeré oslovské literární, dramatické, filosofické, exegetické a dokonce teologické současné kritice:

1. Nemáme nic společného s literaturou;

jsme nicméně výjimečně schopni, je-li to zapotřebí, používat jí jako kdokoli jiný.

2. Surrealismus *není novým či dokonce snazším výrazovým prostředkem, tím méně metafyzikou poesie.*

Je prostředkem totálního osvobození ducha

a všeho co se mu podobá.

3. Jsme pevně rozhodnuti · dělat Revoluci.

4. Spojili jsme slovo surrealismus *se slovem* revoluce *jedině proto, abychom ukázali nezaujatý, odpoutaný a dokonce úplně zoufalý charakter této revoluce.*

5. Nemáme v úmyslu měnit cokoli na mravech lidí, ale pokládáme za vhodné je upozornit na křehkost jejich myšlenek a na to, na jakých pohyblivých základech, na jakých sklepeních postavili své chvějící se domy.

6. Předkládáme Společnosti tuto slavnostní výstrahu:

Ať si dá pozor na své poklesky, na každý chybný krok svého ducha, nebudeme na ni brát ohled.

7. Při každém zvratu svého myšlení Společnost nás znovu nalezne.

8. Jsme specialisty v Revoltě.

Není způsobu jednání, jehož bychom nebyli schopni v případě potřeby použít.

9. Říkáme zvláště na adresu západního světa:

surrealismus existuje

—Ale co je to vlastně za nový ismus, *který se na nás věší?*

—Surrealismus není básnickou *formou.*

Je výkřikem ducha, který se obrací sám do sebe a je pevně rozhodnut strhnout zoufale svá pouta

a je-li to třeba, i materiálními kladivy!

Z úřadu pro surrealistický výzkum
15, rue de Grenelle

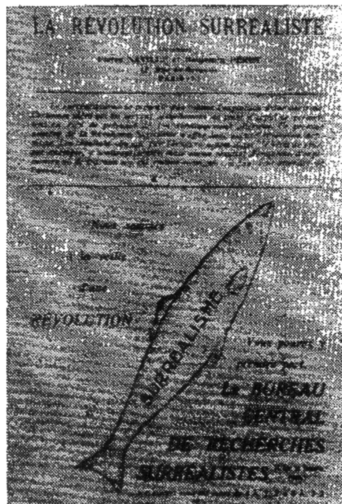
Louis Aragon, Antonin Artaud, Jacques Baron, Joë Bousquet, J. — A. Boiffard, André Breton, Jean Carrive, René Crevel, Robert Desnos, Paul Eluard, Max Ernst, T. Fraenkel, Francis Gérard, Michel Leiris, Georges Limbour, Mathias Lübeck, Georges Malkine, André Masson, Max Morise, Pierre-Naville, Marcel Noll, Benjamin Péret, Raymond Queneau, Philippe Soupault, Dédé Sunbeam, Roland Tual.

PROČ ŘÍDÍM LA RÉVOLUTION SURRÉALISTE

Jsme v roce 1925. Mluvím k těm, kdož viděli, jak se pomalu krade mír, jak řada vlád se drží u moci, k těm, kdož viděli neslýchaný cíl, který by si byli přáli oddálit, jak pozbývá sil několik mužů a dokonce několik žen. Jejich oči mají barvu promarněného času. Měli právo nedůvěřovat jeden druhému a hledat jeden u druhého zranitelné místo? Inkognito by nás všechny zachránilo, co ale dělat, když pobyt jednoho z nás je již pokládán za nežádoucí a druhý je vydáván za krále? Neudělali jsme dost pro to, abychom mohli být postaveni do popředí anebo vrženi zpět. Užitečnost, mlhavá užitečnost s námi důmyslně disponuje. Propůjčuje se nám zdání sociálního smyslu. Umělec, toto slovo, které našlo svého muže na ministerstvu zahraničních věcí[1]) stejně jako v rohu plakátu, kterým je oznamováno provinční turné, slovo, jež neznamená nic: „Vy jste umělec!" Ať cokoli od té doby dělám, ať jakákoli neomalená pozvání mnohokrát odmítám — od jednoho z mých přátel očekává veřejná zábava výlučně pohádky, od druhého básně v alexandrinech, od jiného obrazy s ptáky, kteří právě odlétají — ať jakákoli vnitřní nejistota mi zbývá, abych s konečnou platností zmařil ty zřejmě nejlichotivější záměry, které se mnou kdo má, přesto přese všechno jsem i já předmětem zvláštní shovívavosti, jejíž meze velice dobře znám a proti níž jsem se proto nepřestal stavět.

Je známo, mělo by být známo, jakým podmínkám ustoupili před půl rokem zakladatelé této revue. Šlo jim především o to, jak čelit naprosté bezvýznamnosti k níž může dospět jazyk pod vlivem takového Anatola France anebo André Gidea. Co na tom, jestliže jsme se domnívali, že se lze vrátit k prvotní nevinnosti cestou slov! Bylo-li něco hříchem, pak to bylo tehdy, kdy duch uchopil anebo měl

[1]) Aristide Briand (předseda vlády, pozn. překl.)

1. číslo
Surrealistické revoluce

5. číslo
Surrealistické revoluce

8. číslo
Surrealistické revoluce

za to, že uchopil jablko „jasu".[*]) A nad jablkem se chvěl list ještě jasnější, list z ryzího stínu. Čím byl vlastně tento list? Byl tím, o čem všechna mistrná literární díla mlčí. Byl tím, o čem bychom mohli, my surrealisté, promluvit bez ostychu. Pokud jde o mne, pociťuji před jistým způsobem konvenčního vyjadřování, v němž se přehnaně šetří diskutér anebo čtenář, takovou degradaci energie, že musím pokládat každého, kdo tak mluví, za zbabělce. Bylo by přespříliš pořád se chápat, pořád být stavěn na roveň. Touha po pochopení, kterou nehodlám popírat, má společné s ostatními tužbami to, že k tomu, aby trvala, potřebuje být nedostatečně uspokojena. Tato touha je tedy zrádně potírána právě těmi, kdož na sebe berou odpovědnost ji živit. Pečují o ni alespoň tak nenákladně, že inteligence se připravuje k ostrému řešení. Mimo oblast surrealismu jsem vždy příliš dobře chápal díla lidí a jenom málo díla boží.

. . . Což není nic, čemu bych je mohl naučit, ano, *dát se jim naučit* nazpaměť než to, abych byl chápán? Krásně řečeno! Tady se znovu objevuje pýcha, leč pravá pýcha, jež může triumfovat pouze nevinností. Proniká řádky Antonina Artauda, Roberta Desnose. Nelze ji srovnávat s marností, která vyplývá z dokonalého usuzování anebo z jiných povedených taškařin.

Za nemravností stylu, toho, který ještě dlouho bude mít svůj kurs, pranýřovali jsme však nemorálnost člověka, a chtěli jsme dát za pravdu neuvěřitelné domýšlivosti, která vyvěrá z většiny jeho knih a jeho diskusí. Tajemství je na dosah, jak jen možno zneklidňující, zatímco člověk se zabývá směšnými záležitostmi, zatímco dalekosáhlé zájmy obětuje bezprostředním cílům. Toť dokonalý manekýn Giorgia de Chirica, sestupující ze schodišť burzy. Všude se s ním dostáváme do sporu. Věčně mu máme za zlé jeho trpký egoismus.

Zbývá definovat podmínky boje, protože věc se má tak, že mládí a riziko absolutní nečinnosti, jemuž jsme vystaveni, nám jej vnutí. Je nás několik, kdož jsme již s to změřit dobytá i ztracená území. Ať se to komu líbí nebo ne, dali jsme již svou vůli pocítit. Málo záleží na drobných rezervách, o nichž bych si přál, aby je mezi námi poskytovala celá osobnost. Je neméně pravdou, že jsme se jednomyslně rozhodli jednou provždy skoncovat se starým režimem ducha. Jak bylo ostatně konstatováno, byl to podnik tak smělý a vyžadující tak bezvýhradné důvěry všech, kdož se mu věnují, že bude třeba vyvarovat se od nynějška i těch nejmenších taktických chyb, aby mohl být doveden do konce: tolik pro veřejnost. Pro vnitřní potřebu by bylo záhodno nezdůrazňovat některé, v celku značně umělé rozdílnosti v názorech, které by byly schopny nás jednoho dne paralyzovat. Snad by někdo rád věděl, v čem tkvěly až doposud tyto rozpory a na jakých nových shodách mohou postavit současné prohlášení.

Je to přirozeně problém objektivace myšlenek, který ovládá naše debaty a který mezi námi vyvolal ty nejpříkřejší spory: V naší epoše se nové myšlenky nesetkávají obvykle s všeobecnou hostilitou, a tak jsme kolem sebe viděli, že surrealismus má dosti široký úvěr jak v cizině tak ve Francii. Něco se od nás očekává. Jestliže slova „Surrealistická revoluce" ponechávají většinu lidí skeptickými, nikdo nám alespoň nemůže upřít určitý zápal a smysl pro případná pustošení. Je na nás, abychom nezneužili takové moci. Je však surrealismus silou absolutní opozice anebo sou-

[*]) V orig. „clarté" — narážka na revui, s níž surrealisté spolupracovali (pozn. překl.).

borem předpokladů ryze teoretických, je systémem spočívajícím v zmatení všech plánů, anebo základním kamenem nové sociální stavby? Podle odpovědi, kterou jak se zdá vyvolala podobná otázka, každý se pokusí hodit surrealismu na hlavu všechno co může; rozpor nás však nemůže poděsit. Buď je to tím, že se bezpochyby příliš spěchalo s vydáním všech plných mocí spontánnosti, nebo tím, že bylo třeba dát volný průchod událostem, nebo snad proto, že nenastala příležitost zastrašit svět brutálním ultimatem. Každá z těchto koncepcí, jak se po řadě vyskytovaly, měla za následek to, že nás zbavovala dobře položeného základu surrealistické *věci* a že nás zavedla až k politováníhodnému odpoutání.

Znovu apeluji na přesvědčení, které zde všichni sdílíme, že totiž žijeme uprostřed moderní společnosti v kompromisu tak těžkém, že ospravedlňuje s naší strany všechny krajnosti. Nechť krása, pravda a spravedlnost sklánějí svá přízračná a okouzlující čela nad naše hroby, víme s jistotou, že oživneme vždycky znova. Nestačí všechny naše ruce, zachycené na provaze ohně podél černého pohoří. Kdo si to troufá námi disponovat, kdo nás chce přimět, abychom se podíleli na ohavném světském pohodlí? Chceme a také dosáhneme „druhého břehu“ našich dnů. K tomu stačí naslouchat jen své netrpělivosti a být bez odmlouvání poslušni rozkazů zázračna. Ať jsou to jakékoli prostředky, k nimž se s důvěrou uchylujeme, ať k jakkoli prchavému zdání nás život právě odsuzuje, je nemožné, že bychom mohli kdy zradit ducha ve své víře v jeho závratné a nekonečné *schopnosti*. Aby však bylo úplně jasno, nechceme mít žádnou aktivní účast na atentátu, který znovu a znovu opakují lidé proti lidem. Nemáme žádné občanské předsudky. Za současné společenské situace v Evropě zůstáváme věrni principu veškeré revoluční akce, *i* když by tato akce měla za východisko třídní boj; jen ať je dostatečně hluboká.

I kdyby tím měl trpět rozsah surrealistického hnutí, pokládám za zásadní otevřít stránky této revue pouze lidem, kteří nehledají literárního alibi. Považuji dále za nutné, aniž tím zavádím nějaký ostrakismus, vyhnout se především opakování drobných sabotážních činů, jak se již vyskytly v lůně naší organizace. Na nebi nezáleží na nějaké té hvězdě. I kdybychom žili na skoro ztraceném ostrově jako několik duší hledajících spásu a skutečně si jistých touto spásou, i to by bylo dostatečným důvodem, aby řada lodí bezmezně krásných šla ke dnu.

André Breton

(*La Révolution surréaliste*, č. 4, 15. července 1925).

Protest Aragona, Bretona a Eluarda proti novému vydání ZPĚVŮ MALDOROROVÝCH Philippem Soupaultem, nedávno vyloučeným z hnutí.

O jednom novém vydání

LAUTRÉAMONT NAVZDORY A PROTI VŠEMU

Všechna pátrání po Lautréamontovi zůstala marná. Félix Valloton, autor Lautréamontova portrétu, který vyšel v Knize masek, *nám napsal 2. dubna 1921:* „Tento portrét je čirým výmyslem, vytvořeným bez jakékoli předlohy — nikdo, ani Gourmont, neměl o jeho vzhledu ani zdání. Vím však, že se po něm pátralo. Je to tedy obraz ryzí fantazie, avšak okolnosti mu daly tvar a je všeobecně pokládán za věrohodný.“ *Stín se prodlužoval do té míry, v jaké byla exhumována nová Lautřéamontova „díla“, ať už to byly* Poezie *anebo některé dopisy, které dovolují jen s velmi špatným svědomím, aby byly vzaty na pořad dne. Obraz čiré fantazie nabyl převahy nad skutečným obrazem, který by se byl vymykal nahodilostem času, nálady nebo četby. Všechny portréty Lautréamonta, z nichž žádný není skutečný, následují jeden po druhém a všechny se sobě podobají. Autor posledního z nich, pan Philipp Soupault, je toho dokladem. Známe ho už dávno. Bude umisťovat své jméno, vždycky o něco hanebnější, v záhlaví všech těch knih, o nichž jsme doufali, že budou pro nás uzavřeny provždy.*

Humanita je ve psí a nejrůznější sebrané spisy nepřetržitě vycházejí. Spisy hraběte Lautréamonta (nicméně já si žiju, ty si žiješ a oni umírají, my však jsme průzrační, jakoby Lautréamontovi bylo tisíc let) — tyto spisy vycházejí po šesté a naposled.[1] *Všechny studie, všechny komentáře, všechny poznámky minulé i budoucí — všechno Philippe Soupault. „Už dosti muziky.“ Ale jaké muziky! Konec XIX. století, kancléři, exotika, bizarérie, měšťanské domy, Edgar Quinet, citáty k pláči, vysoká škola technická, stupidní nostalgie žen a tak dále, Ducaise, Ducaire, Dutiers nebo Duquart, „velicí motýli, kterým se ještě dnes říká prostitutky“, co se dá udělat za necelý rok anebo něco přes rok, zoufalství nájemníků, malé kávové šálky anebo velký šálek, vědět kam jdeme, literární kritika, fatální* bujón génia, *Plutarchos, který píše* životy slavných nakladatelů, *nabídky svůdnější nežli poptávka, stěhování, tlustá madam Lacroix, morálka která by mohla připomínat Robespierra anebo Saint-Justa, nikdy však morálka jen jednoho z nich, pohřby za nimiž nikdo nekráčí, pohřby které jdou pomalým krokem a které přicházejí příliš pozdě, spisy které se ztratily na policejní prefektuře, to všechno, všechno, všechno proto, abychom byli zbabělci, zbabělci jako ten, kdo napsal předmluvu, abychom si zničili srdce na pochodech, aby dveře byly zavřeny, abychom si odřeli jazyk o štěny u stropu a aby nedošlo k vloupání, to všechno obklopuje tuto knihu, skrývá ji, špiní, banalizuje, stahuje její světlo pod malé vášně těch, kdož ji čtou, pod zradu těch, kdož předstírají, že jí rozumí, pod laciné odvázání těch, pro které není psána.*[2])

Někteří amatérští revolucionáři nemají dnes jiný zájem než zmocňovat se všeho, co nám umožňuje žít, aby nás ohromili otcem Františkem. Zneužívají naší lásky pro Lautréamonta a naší naděje v komunismus, aby je svedli pod jeden a tentýž výraz, a tak je zdiskreditovali v našich vlastních očích, odkud bychom už nemohli rozlišovat absolutní od relativního. Pro naše nepřátele by bylo samozřejmě mnohem pohodlnější, kdyby na cestě od ducha k životu bylo třeba překlenout pouze jediný most. Není tomu tak. Málo nám záleží na tom, zda Lautréamont byl či nebyl bojujícím revolucionářem, zda mluvil anebo nemluvil k davům. Avšak navzdory tomu, kdo je nejlépe informován, všechno nás vede k přesvědčení, že Lautréamont si stačil zoufale sám sobě a že bylo marné ho chtít, pokud žil, vyzvedávat na pódium. Trváme na tom, že

[1]) A to se nezmiňujeme o vydání (ilustrovaném), které chystá umělecký knihvazač Blanchetière. Výtisk za 1200 franků. Za tuto cenu se stáváme paliči knih.

[2]) Jde vesměs o citace ze Soupaultovy studie (Pozn. překl.).

jmenovaný Ducasse, který řečnil na veřejných shromážděních v roce 1869, aby citoval epištolu sv. Pavla a vyluzoval řečnické efekty à la Ňaf-ňaf, nebyl oním Isidorem Ducassem, jehož se dovoláváme navzdory a proti všemu. Náš přítel Robert Desnos, když přišel s nápadem, že autor Zpěvů Maldororových a řečník citovaný Vallèsem v l'Insurgé (Povstalec) by mohli být jedna a táž osoba, nevěděl, že Ducasse-řečník byl identifikován Charlesem Da Costa, který ho důvěrně znal, právě tak jako Alfons Humbert, Breuillé, Charles Longuet a Ménard.[3]) Zmíněný Ducasse se jmenoval Félix Ducasse (srv. Les Blanquistes, Charles Da Costa, Librairie Marcel Rivière). Comte de Lautréamont, jehož se politické problémy nijak zvlášť netýkaly, měl tedy s Félixem Ducassem společné jen příjmení, velmi obvyklé ostatně, jež se vtírá p. Soupaultovi jako „zdrcující podobnost".

Tvrdíme, že p. Soupault podvádí, a to tím nejnepokrytějším, nejhanebnějším způsobem, a právě v tom jediném bodě, v němž by se slušelo nepodvádět. Nepodvádí pro podvod, ale pro vyzískání toho, co mu udělí nakladatelství „Sans Pareil" směnou za jeho nejhorší zaprodanost. Zač?

Jednalo se ostatně kdysi o tom odmítat mizernou spoluúčast a zachovat povznesené mlčení, to jediné, co je Comte de Lautréamonta hodno. Jinými slovy existoval postoj k světu, který pokládal za vysoce podezřelý jakýkoli pokus o vulgarizaci, jakékoli zařazení, sledující určité zájmy, každou tendenci k oportunismu, který závisel pouze od věčnosti. Jsme proti tomu a budeme vždy proti tomu, aby Lautréamont vešel do historie a aby mu bylo vykázáno místo mezi Tím a Tím.[4]) Na zemi, pane Soupaulte, i kdyby místo Lautréamontovo bylo na samém konci země, ohně, vzduchu a vody, kde by pak bylo vaše místo, ne-li mezi vínem a vodou, která je ředí?

Ale protože místo Lautréamontovo je jinde, vy sám už nejste nic.

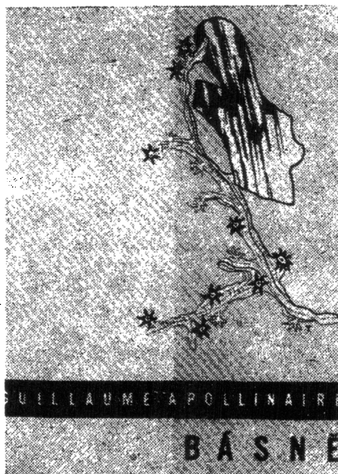
Louis Aragon, André Breton, Paul Eluard.

[3]) Všech pět bylo odsouzeno na 14 dní do vězení za manifestaci proti rakouskému císaři za jeho příjezdu do Paříže 1867.

[4]) Například mezi Baudelairem a Rimbaudem. (Výňatek ze svazku **Sebraných spisů**).

Obálka M. Kalába

Obálka Toyen

VÝBĚROVÁ BIBLIOGRAFIE (URČENÁ LIDEM, KTEŘÍ MILUJÍ PRVNÍ VYDÁNÍ, TICHÉ SENZACE ANTIKVARIÁTŮ A ZÁTIŠÍ SOUKROMÝCH KNIHOVEN)

J. A. Rimbaud —
Dílo, Odeon 1930 — znovu po roce 1953 několikrát v SNKLU i jinde
Jindřich Štyrský —
Život J. A. Rimbauda, Odeon 1930
Karel Čapek —
Francouzská poesie nové doby, Fr. Borový 1920 — znovu v SNKLU 1957
Joris Karl Huysmans —
Na ruby, Knihy dobrých autor[illegible] 1913
Marta, Alois Srdce 1919
Tam dole, Alois Srdce 1919
Stéphane Mallarmé —
Relikviář S. M., Alois Srdce 19[illegible]
Poesie, Rudolf Škeřík 1931
Paul Verlaine —
Prokletí básníci, Otto Girgal 19[illegible]
Paul Fort —
Francouzské balady, SNKLU 19[illegible]
Guillaume Apollinaire —
Básně, ÚDKN 1935
Victor Hugo —
Jen ty nám zůstáváš, ó lásko.. SNKLU 1965
Paul Valéry —
Pan Teste, Alois Srdce 1933
Kouzla, Melantrich 1933
Mladá Parka, Václav Petr 1938

● ● ● — — — ● ● ● — — — ● ● ● — —

SURREALISTICKÉ DEFENESTRACE 1

Z různých francouzských materiálů vybral
JAN ŘEZÁČ

Přeložili: Otázky André Bretonovi Tamara Sýkorová, básnické texty Benjamina Péreta Vratislav Effenberger, dokumenty Zbyněk Havlíček a Marie Kochrichtová.